
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 378.014.6-048.78(477)«364»
DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-1-150-156

Вайнтрауб М. А.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і
методики професійної підготовки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
vainmark2014@gmail.com
orcid.org/0000-0002-2701-7094

УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена проблемі удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану. Обґрунтовано актуальність і необхідність удосконалення якості вищої педагогічної освіти для: забезпечення життя, здоров'я, охорони праці педагогічних працівників і студентів закладів вищої освіти; поведінки в надзвичайних ситуаціях, зокрема в умовах воєнного стану.

Розроблена модель удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану. Обґрунтовано складові цієї моделі. Удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану включає такі основні фактори: науково-методичні та міжнародні зв'язки з ЗВО, НМЦ, ПТНЗ, коледжами, стейкхолдерами, ЗСУ тощо; співпраця ЗВО між державою і приватним сектором; адаптацію курсів до онлайн-форматів; інтеграцію сучасних технологій та методів навчання; гнучкість в навчальних планах і практиках; підтримку психологічного здоров'я студентів і викладачів. Обґрунтовано основні показники факторів удосконалення якості вищої педагогічної освіти. Розроблено граф взаємозв'язку показників удосконалення якості вищої педагогічної освіти. Акцентовано увагу на зміст показників, що сприяють успішному опануванню у студентів результатів навчання в умовах воєнного стану.

Результат цієї моделі допомагає простежити та встановити сучасні фактори удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану у майбутньому.

Виведено залежності між показниками факторів удосконалення якості вищої педагогічної освіти. у вигляді графа.

Ключові слова: вища педагогічна освіта, якість, студент, заклад вищої освіти, транспортна галузь й логістика, охорона праці, воєнний стан.

Постановка проблеми. Запровадження воєнного стану в нашій країні 24 лютого 2022 року у зв'язку віськовою агресією Російської Федерації проти України стало викликом для всіх галузей діяльності, зокрема й вищої педагогічної освіти.

У воєнний час зусиллями територіальної оборони, збройними силами України, адміністрації територіальних громад, Міністерства освіти і науки України створюються

безпечні умови для здобуття освіти, зокрема вищої педагогічної. У зв'язку з цим в закладах вищої освіти (ЗВО) запроваджено очне, дистанційне й змішане очно-дистанційне навчання; коригуються організація навчального процесу, здійснюється психологічна та інші допомоги з метою доступності і безперервності навчання, коригується графік проходження практик тощо. У цьому контексті викладачам, студентам та іншим педагогічним працівникам ЗВО, необхідно удосконалювати якість вищої педагогічної освіти у зв'язку з появою нових сучасних технологій для поліпшення освітнього процесу, поведінки в надзвичайних ситуаціях, зокрема в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі формування якості вищої педагогічної освіти у студентів педагогічного спрямування під час професійної підготовки у ЗВО досліджувало чимало вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед відомих вітчизняних дослідників слід підкреслити В. Галузинського, І. Зязюна, М. Ярмоченко тощо. Серед зарубіжних – Д. Хатті, К. Бейна, Л. Газарос та інших, які досліджували процеси навчання та розвитку студентів.

Проблемі професійної сучасної підготовки студентів ЗВО в умовах війни приділяло чимало дослідників. Серед них слід Н. Коцур, М. Савицький тощо.

Шляхам зниження ризиків від психологічних травм та цивільної безпеки під час війни приділили увагу Е. Воронцова, К. Гаврилова тощо.

Покращенню умов праці в умовах воєнного стану, зокрема підвищенню інформаційної безпеки приділили увагу також науковці: О. Березюк, І. Дідур, Є. Євтушенко та багато інших.

Дослідженню принципам динамічного балансу між раціонально-логічним і емоційно-ціннісним особистісними компетентностями в сприйнятті та засвоєнні навчального матеріалу власного педагогічного кредо приділили увагу вітчизняні вчені В. Атаманчук та П. Атаманчук [1].

Л. Бурчак у своїх дослідженнях щодо професійного зростання сучасного майбутнього педагога визначила: володіння інноваційними методиками моделювання змісту; підтримку ініціативності й творчості в усіх учасників освітнього процесу; застосування інноваційних методів, форм та засобів навчання; розроблення навчальних програм на основі модельних навчальних [2].

Дослідженням: професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану та формуванню компетентностей і результатів навчання у студентів професійної та технологічної освіти педагогічного спрямування приділив увагу автор цієї статті [3; 4; 5].

Заслугує уваги висновок О. Мельникової [6] про те, що використання цифрових інструментів та інтернет-ресурсів у роботі майбутніх фахівців є потужним інструментом особистісного розвитку, що суттєво підвищує якість освітнього процесу.

Однак проблемі удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану ще не було приділено належної уваги.

Метою статті є визначення і обґрунтування складових удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка студентів ЗВО, зокрема з охорони праці, транспортної галузі й логістики, вимагає адаптації, зміни у зв'язку з війною. Ці зміни мають бути спрямовані на удосконалення якості вищої педагогічної освіти для забезпечення: безпеки науково-педагогічних працівників ЗВО та студентів; доступу до навчання в онлайн форматі; організації доступного освітнього процесу студентів; додаткової консультації; психологічну та іншу підтримку.

Як показала практика роботи в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі на базі кафедри теорії та методики професійної підготовки, а також на базі навчально-наукового центру ННЦ ІПТО НАПН України (під час професійної підготовки майбутніх фахівців з: транспортної галузі), удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану включає такі основні фактори: науково-методичні та міжнародні зв'язки з ЗВО, НМЦ, ПТНЗ, коледжами, стейкхолдерами, ЗСУ тощо; співпраця

ЗВО між державою і приватним сектором; адаптацію курсів до онлайн-форматів; інтеграцію сучасних технологій та методів навчання; гнучкість в навчальних планах і практиках; підтримку психологічного здоров'я студентів і викладачів (що зображено на Рис.1 у вигляді моделі).

Розглянемо складові фактори, детальніше зупинимось на відповідних основних показниках деяких факторів.

Співпраця з науково-методичними та міжнародними ЗВО, НМЦ, ПТНЗ, коледжами, стейкхолдерами, ЗСУ та з ішими партнерами-організаціями дозволить надати гуманітарну допомогу та підтримку науково-педагогічним працівникам, студентам та співробітникам ЗВО у важких умовах, зокрема, воєнних.

Співпраця ЗВО між державою і приватним сектором дає можливість поліпшити якість вищої педагогічної освіти завдяки тому, що студенти отримують доступ до новітнього обладнання та сучасних технологій, що підвищує їхні компетентності та полегшує інтеграцію у вітчизняний і зарубіжний ринок праці.

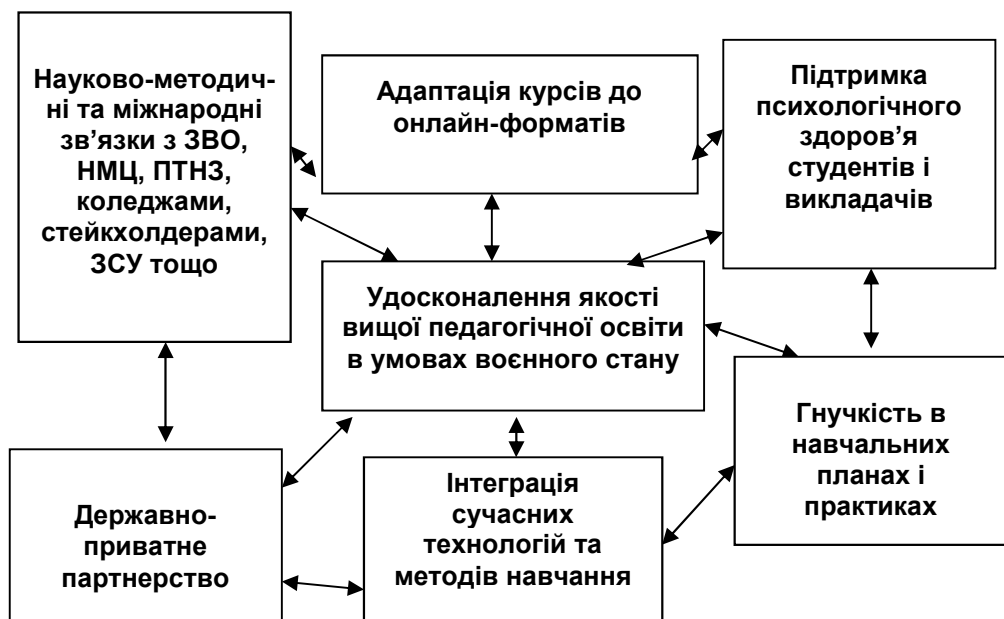

Рис. 1. Модель удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану

Гнучкість в навчальних планах і практиках передбачає зміну та адаптацію навчальних програм й практик у зв'язку з можливими перешкодами через можливий воєнний конфлікт та руйнування приміщень.

До адаптації курсів до онлайн-форматів входять показники: сторення інтерактивних матеріалів, використання відолекцій, інтерактивних платформ для навчання, а також забезпечення зворотного зв'язку через форуми та чати. Це дозволяє підтримувати залучення студентів і забезпечувати якісне навчання.

Як показала практика роботи в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, ННЦ ІПТО НАПН України, «позитивно себе показали відкриті online-ресурси, комунікаційні сервіси інтернету, smart-комплекси дисциплін з включенням цифрового відеозапису, використання каналів соціальних мереж для спілкування, впровадження віртуальної реальності, індивідуальної освітньої траєкторії студента» [3,с.77].

Інтеграція сучасних технологій та методів навчання включає такі показники: використання новітніх інструментів, зокрема машинне навчання, для оптимізації навчальних процесів, персоналізації контенту та поліпшення взаємодії студентів між

собою та виладачами. Це забезпечує більшу ефективність навчання і кращу результативність при формуванні компетентностей.

Серед перспективних сучасних технологій і методів під час війни зарекомендували себе технології і методи: з використанням «платформ Zoom Microsoft Teams та Classroom у дистанційному режимі; віртуальної присутності, що реалізується за допомогою інтернет-конференцій; форумів» [3,с.78].та чатів; зокрема «teams, zoom, skype; з сучасними цифровими технологіями і ресурсами соціальних мережів; при розміщенні навчального контенту у системі MOODLE (в якій присутні змістові компоненти – науково-методичні комплекси, методи, форми, технології з відповідними випробувальними тестами для перевірки і самоперевірки тем)» [3,с.78].

Підтримка психологічного здоров'я студентів і викладачів містить наступні показники: доступ до консультацій, створення безпечного середовища, розвиток навичок управління стресом та впровадження програм добробуту для зменшення психоемоційного навантаження.

До складу показників удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану входять:

- (K1) – кількість угод на співпрацю з науково-методичними та міжнародними ЗВО, НМЦ, ПТНЗ, коледжами, стейкхолдерами, ЗСУ та з іншими партнерами-організаціями,
- (K2) – кількість угод на співпрацю ЗВО між державою і приватним сектором,
- (З) – зміна та адаптація навчальних програм й практик,
- (С) – створення інтерактивних матеріалів,
- (В1) – використання відеолекцій,
- (В2) – використання інтерактивних платформ для навчання,
- (За) – забезпечення зворотного зв'язку через форуми та чати,
- (В3) – використання новітніх інструментів,
- (Д) – доступ до консультацій,
- (Ст) – створення безпечного середовища,
- (Р) – розвиток навичок управління стресом,
- (Вп) – впровадження програм добробуту для зменшення психоемоційного навантаження.

Взаємозв'язок між цими показниками показано на Рис.2. Як показала практика роботи зі студентами на кафедрі: теорії та методики професійної підготовки Університету Григорія Сковороди в Переяславі, а також на базі навчально-наукового центру ННЦ ІПТО НАПН України (під час професійної підготовки майбутніх фахівців з транспортної галузі), найкращий результат по поліпшенню якості педагогічної освіти ВО в умовах воєнного стану досягається у випадку, коли показники доповнюють один іншого, працюють у взаємозв'язку. Граф відображає відповідні показники щодо удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану. Він складається з 12 вершин, (кожна з яких має дві споріднені показники), пов'язаних між собою стрілками, що відображають їх взаємозалежність. Розглянемо детальніше найбільш вагомі з них.

Використання інтерактивних платформ для навчання

Інтерактивні платформи для навчання забезпечують інтерактивність, зручність та залучення студентів через візуалізацію, ігрові елементи та адаптивне навчання, що підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

Забезпечення зворотного зв'язку через форуми та чати

Забезпечення зворотного зв'язку через форуми та чати сприяє швидкому обміну думками, дисциплінує навчальний процес і допомагає студентам отримувати підтримку та відповіді на запитання від однокурсників і викладачів у реальному часі.

Використання новітніх інструментів

Використання новітніх інструментів, зокрема онлайн-платформи, інтерактивні додатки та відеозв'язок, сприяють активній участі студентів у навчальному процесі,

поліпшення комунікації та доступу до різноманітних ресурсів, що підвищує ефективність навчання.

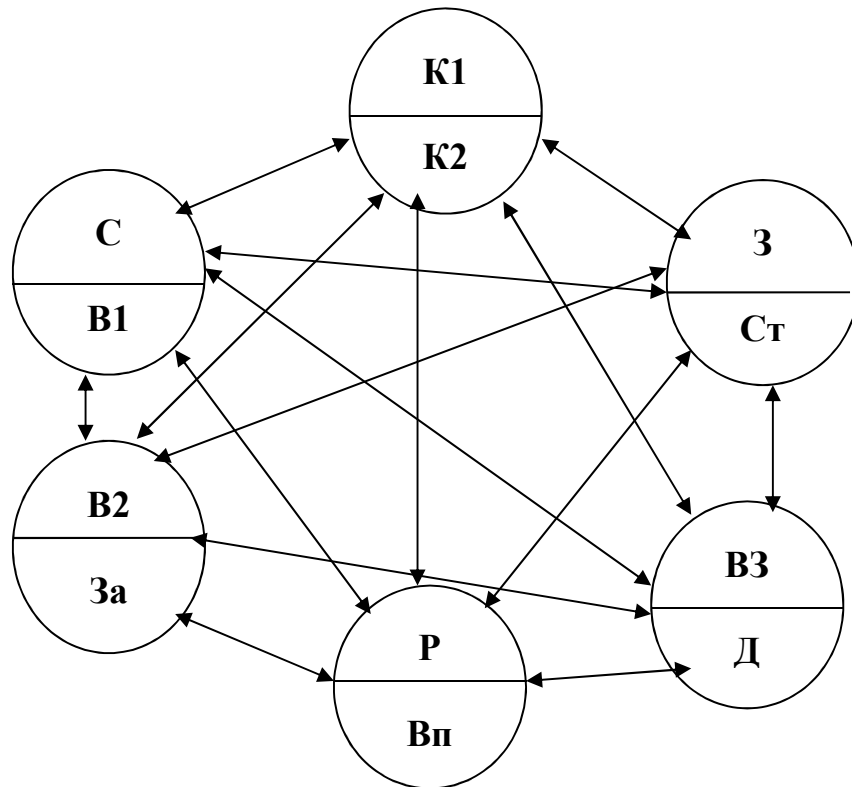

Рис. 2. Граф зв'язків між показниками удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану

Створення безпечного середовища.

Створення безпечного середовища включає підтримку психологічного здоров'я, доступ до ресурсів, онлайн-навчання і безпечні комунікаційні канали для захисту студентів, викладачів, науково-педагогічних працівників і співробітників ЗВО, їх комфорту.

Розвиток навичок управління стресом.

Розвиток навичок управління стресом полягає в навчанні студентів технікам релаксації, тайм-менеджменту, підтримці психічного здоров'я та створенні сприятливого середовища для обговорення емоційних проблем. Це дозволяє зменшити рівень стресу та підвищити академічні результати.

Впровадження програм добробуту для зменшення психоемоційного навантаження.

Впровадження програм добробуту для зменшення психоемоційного навантаження, зокрема, під час воєнного стану, включає підтримку психологічного здоров'я, організацію заходів для зниження стресу, навчання технікам релаксації і надання ресурсів для підтримки працівникам і студентам ЗВО. Це дозволяє зменшити психоемоційне навантаження та зберегти моральний дух.

Висновки. Обґрунтовано актуальність і необхідність удосконалювати якість вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану. Розроблена модель удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану. Обґрунтовано складові фактори цієї моделі, основні показники факторів удосконалення якості вищої педагогічної освіти. Розроблено граф взаємозв'язку показників удосконалення якості вищої педагогічної освіти. Акцентовано увагу на зміст показників, що сприяють успішному опануванню у студентів результатів навчання в умовах воєнного стану.

Результат цієї моделі допомагає простежити та встановити сучасні фактори удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану у майбутньому.

Виведено залежності між показниками факторів удосконалення якості вищої педагогічної освіти у вигляді графа.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямку є розробки моделі, яка передбачає нові складові удосконалення якості вищої педагогічної освіти в умовах воєнного стану.

Література

1. Атаманчук П., Атаманчук В. Бінарність цільових орієнтацій у професійному становленні майбутнього педагога. *Наукові інновації та передові технології*. Київ. № 6. 2023. С. 398–408.
2. Бурчак Л. Інноваційна діяльність майбутніх педагогів як чинник їхнього професійного зростання. *Наукові інновації та передові технології*. Київ. № 6. 2023. С. 423–428.
3. Вайнтрауб М. А. (2024). Професійна підготовка студентів у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, № 1. С. 76–82
4. Vaintraub, M. (2024). Professional Competence Development of Teaching Staff in Higher Education Institutions under Martial Law. *Educational Challenges*, 29(1), 204–213. URL: <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2024.29.1.14>
5. Вайнтрауб М. А. (2024). Формування компетентностей і результатів навчання у студентів професійної та технологічної освіти педагогічного спрямування. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. № 3. С. 118–124.
6. Мельникова О. Сучасні цифрові інструменти у роботі майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти в умовах дистанційного навчання. *Наукові інновації та передові технології*. Київ. № 6. 2023. С. 511–518.

References

1. Atamanchuk, P. & Atamanchuk, V. (2023). Binarnist tsilovykh orientatsii u profesiinomu stanovlenni maibutnoho pedahoha [Binary goal orientations in the professional development of a future teacher]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii – Scientific innovations and advanced technologies*. Kyiv. No (6). P. 398–408 [in Ukrainian].
2. Burchak, L. (2023). Innovatsiina diialnist maibutnikh pedahohiv yak chynnyk yikhnoho profesiinoho zrostannia [Innovative activities of future teachers as a factor in their professional growth]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii – Scientific innovations and advanced technologies*. Kyiv. No (6). P. 423–428 [in Ukrainian].
3. Vaintraub, M.A. (2024). Ppofesiina pidhotovka studentiv u zakladakh vyshchoi osvity v umovakh voiennoho stanu [Professional training of students in higher education institutions under martial law]. *Naukovi zapysky – Scientific notes*. (V.V. Burnazovoi (Eds.)). Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. No 1. P. 76–82 [in Ukrainian].
4. Vaintraub, M. (2024). Professional Competence Development of Teaching Staff in Higher Education Institutions under Martial Law. *Educational Challenges*, 29(1), 204–213. <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2024.29.1.14> [in English].
5. Vaintraub, M.A. (2024). Formuvannia kompetntnosti i rezultativ navchannia u studentiv profesiinoy ta tekhnolohichnoy osvity pedahohichnoho spriamuvannia [Formation of competencies and learning outcomes in students of vocational and technological education of pedagogical orientation]. *Naukovi zapysky – Scientific notes*. (V.V. Burnazovoi (Eds.)). Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. No 3. P. 118–124 [in Ukrainian].
6. Melnykova, O. (2023). Suchasni tsyvrovi instrumenty u roboti maibutnikh fakhivtsiv zakladiv doshkilnoi osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia [Modern digital tools in the work of future specialists of preschool educational institutions in distance learning conditions]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii – Scientific innovations and advanced technologies*. Kyiv. No (6). P. 511–518 [in Ukrainian].

Vaintraub M.

Doctor of Pedagogy (DSc), Professor
Professor of the Department of theory and methods of professional training,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
vainmark2014@gmail.com
orcid.org/0000-0002-2701-7094

**IMPROVING THE QUALITY OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION
IN THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE**

The article is devoted to the problem of improving the quality of higher pedagogical education in the conditions of martial law. The relevance and necessity of improving the quality of higher pedagogical education are substantiated for: ensuring the life, health, and labor protection of pedagogical employees of higher education institutions; behavior in emergency situations, in particular in the conditions of martial law.

A model for improving the quality of higher pedagogical education in the conditions of martial law is developed. The components of this model are substantiated. Improving the quality of higher pedagogical education in the conditions of martial law includes the following main factors: scientific and methodological and international relations with higher education institutions, national training centers, vocational schools, colleges, stakeholders, the Armed Forces of Ukraine, etc.; cooperation of HEIs between the state and the private sector; adaptation of courses to online formats; integration of modern technologies and teaching methods; flexibility in curricula and practices; support for the psychological health of students and teachers. The main indicators of factors for improving the quality of higher pedagogical education are substantiated. A graph of the relationship between indicators for improving the quality of higher pedagogical education is developed. Attention is focused on the content of indicators that contribute to the successful mastery of learning outcomes by students in martial law.

The result of this model helps to track and establish modern factors for improving the quality of higher pedagogical education in martial law in the future.

The dependencies between indicators of factors for improving the quality of higher pedagogical education are derived. in the form of a graph.

Key words: higher pedagogical education, quality, student, higher education institution, transport industry and logistics, occupational safety, martial law.